

A Magyar Helsinki Bizottság észrevételei a veszélyhelyzet ideje alatt egyes büntetés-végrehajtási szabályok eltérő alkalmazásáról szóló BM rendelet tervezet vonatkozásában

2023. január 27.

A jogszabályalkotás folyamatára vonatkozó észrevételek

A Kormány 2023. január 19-én tette közzé a www.kormany.hu-n a veszélyhelyzet ideje alatt egyes büntetés-végrehajtási szabályok eltérő alkalmazásáról szóló BM rendelet tervezetét (a továbbiakban: Tervezet). A 4 oldalas dokumentum véleményezésére rendelkezésre álló 8 nap megfelel a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről szóló 2010. évi CXXXI. törvény 10. § (2) bekezdésében foglaltaknak.

A Tervezetre vonatkozó észrevételek

Általános észrevételek

A Tervezet a reintegrációs őrizetet, az otthonápolási őrizetet és a fogvatartottak birtokában tartható, elektromos hálózatról működtethető tárgyakat érinti. A Tervezet mögött húzódó feltehető szándék a büntetés-végrehajtási (a továbbiakban: bv.) intézetek költségcsökkentése és a börtönzsúfoltság mérséklése. A szabályozási irányt helyesnek tartjuk. Üdvözlendő a börtönzsúfoltság csökkentése érdekében tett lépések tekintetével többek között az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) Varga és mások kontra Magyarország ügyben (14097/12., 45135/12., 73712/12., 34001/13., 44055/13. és 64586/13. számú kérelmek vonatkozásában) hozott ítéletére, amelyben az EJEB arra hívta fel a magyar államot, hogy „a túlzásúfolttság problémájára megoldást jelentene a fogvatartottak számának a szabadságelvonással nem járó büntetések gyakoribb alkalmazásával [...] történő csökkentése” [104], valamint, hogy „büntető politikájukat olyan irányba tereljék, hogy az a szabadságvesztések számának csökkenésével járjon, többek között a börtönlakosság inflációjának megoldása érdekében.” [105] A Tervezet ugyan nem a szabadságvesztés büntetés valamely alternatíváját teremti meg, vagy szélesíti ki valamely hatályban lévő nem szabadságelvonó szankció alkalmazási körét, ugyanakkor hozzájárul az EJEB által célként tűzött „börtönlakosság inflációjának” csökkenéséhez azzal, hogy a büntetés-végrehajtásnak jelentős erőforrásigényt jelentő tartósan rossz egészségügyi állapotban lévő fogvatartottak számára alternatívát kínál a büntetésük letöltésére.

A Tervezet bevezeti az otthonápolási őrizetet, amely csökkenteni fogja a fogvatartotti létszámot. A krónikus betegségben szenvedő elítélt, akiről a bv. intézet orvosa – szükség esetén szakorvos bevonásával – megállapította, hogy az alapvető szükségleteinek kielégítésére nagyobb részt vagy teljes mértékben önállóan képtelen, mindennapi életvitelében folyamatos segítségre, ápolásra szorul, és egészségi állapotában meghatározható időn belül érdemi javulás nem várható, otthonápolási őrizetbe helyezhető, ha valaki írásban tett nyilatkozatban vállalja a gondozását. Indokolt lenne bővíteni az otthonápolási őrizetre bocsáthatók körét.

A Tervezetben a reintegrációs őrizet vonatkozásában történő módosítás eredménye azonban – a feltehető szándék ellenére – nem a fogvatartottak számának csökkenése, és így az intézetek költségcsökkentése sem, hiszen a módosítás következtében nőni fog a gondatlan elítéltek esetében a szabadságvesztés időtartama, ezért az újragondolandó.

Továbbá összességében nem hagyható figyelmen kívül az otthonápolási őrizet a társadalomra, az ápolást ellátó szervezetekre, valamint a gondoskodást elősorban végző nőkre gyakorolt anyagi és fizikai teherrel járó hatása, amely felveti a szolgáltatásért nyújtott, pénzügyi kompenzáció szükségességét.

Ezeket az alábbiakban részletesebben is kifejtjük további észrevételek mellett.

Részletes észrevételek

(i) A Tervezet 2. §-a az alábbiakat fogalmazza meg:

2. § A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) 187/A. § (1a) bekezdés a) pontja alkalmazásában a reintegrációs őrizet időtartama legfeljebb a szabadságvesztés időtartamának fele, ha az elítéltet gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre.

A Bv. tv. 187/A. § (1a) bekezdés a) pontja alkalmazásában a reintegrációs őrizet időtartama legfeljebb a szabadságvesztés időtartamának fele, ha az elítéltet gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre kitétel az általános szabályokhoz képest éppen a költségcsökkentéssel és a börtönsúfoltság csökkentésével ellentétesen hat. A Tervezet indukálta módosítás alapján a gondatlan bűncselekmény miatt ítélték vonatkozásában a reintegrációs őrizet hossza vagy nem változik, vagy rövidebb lehet, azaz összességében nő a bv. intézetben letöltendő szabadságvesztés hossza. A szigorításnak – különösen a Tervezet szabályozási irányát tekintve – nincs indokolt magyarázata vagy szüksége, így javasolt az újraszövegezés.

(ii) A Tervezet 3. §-a alapján:

3. § (1) Az a krónikus betegségben szenvedő elítélt, akiről a bv. intézet orvosa – szükség esetén szakorvos bevonásával – megállapította, hogy az alapvető szükségleteinek kielégítésére nagyobb részt vagy teljes mértékben önállóan képtelen, mindennapi életvitelében folyamatos segítségre, ápolásra szorul, és egészségi állapotában meghatározható időn belül érdemi javulás nem várható, otthonápolási őrizetbe helyezhető, ha van olyan személy, aki írásban tett nyilatkozatban vállalja a gondozását.

(5) Az otthonápolási őrizetre a Bv. tv. 187/A-187/F. § rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell azzal, hogy

g) az otthonápolási őrizet végrehajtását az erre kijelölt lakás – ideértve a civil vagy egyházi fenntartású intézményt – elhelyezkedése szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő ellenőrzi és jogosult bekérni a krónikus betegségben szenvedő elítélt vonatkozásában az otthonápolási őrizet ideje alatt keletkezett egészségügyi dokumentumokat, amelyeket az ellenőrzést követően haladéktalanul átad a bv. orvosnak.

Üdvözlendőnek tartjuk, hogy a Tervezet az otthonápolási őrizetre bocsáthatók vonatkozásában a krónikus betegek terjed ki, amely széles körűen foglalja magában a tartósan beteg, idült betegségben szenvedő személyeket. Álláspontunk szerint a rendelet célja és szabályozási iránya alapján indokolt nemcsak az önellátásra legalább részben képtelen, hanem az önellátó, azonban fogyatékos személyekre is kiterjeszteni, akik egészségügyi szükségletei kielégítésére a feltételek nem állnak rendelkezésre a bv. intézetekben, biztonságos ellátásuk – a szabadságelvonással járó társadalmi szükséglethez képest – aránytalan terhet jelent a büntetés-végrehajtásnak tekintettel arra, hogy a bv. intézetek természetsszerűleg erre nincsenek kellően felkészülve, hiszen nem egészségügyi szolgáltatói, hanem büntetés-végrehajtási funkcióval bírnak. Az otthonápolási őrizetre bocsáthatók körének pontos meghatározását a bv. bírói döntés garantálja.

Továbbá a 3. § (5) g) pont az otthonápolási őrizet végrehajtására kijelölt lakásként – meglátásunk szerint helyesen – lehetővé teszi a *civil vagy egyházi fenntartású intézményt* is. Megfontolandó ugyanakkor a civil vagy egyházi fenntartású intézmény mellett az állami és önkormányzati fenntartású intézményeket mint a végrehajtásra kijelölt lehetséges helyet megjelölni (és az érintett egészségügyi és szociális intézményrendszer számára e feladat ellátására megfelelő mértékű forrást biztosítani).

(iii) A Tervezet 4. §-a és 1. melléklete alapján:

*4. § (1) A bv. intézet parancsnoka elrendelheti, hogy az általa meghatározott részlegben az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott az 1. mellékletben meghatározott fajtájú vagy teljesítményű **elektronikai eszközöket nem tarthat a birtokában. Ez esetben azt letétbe kell helyezni.** (2) Az (1) bekezdés esetén, ha ennek következtében a zárkában vagy a lakóhelyiségben forró víz nem állítható elő, **az elítéltek és az egyéb jogcímen fogvatartottak részére napjában két alkalommal meleg ital készítéséhez forró vizet kell biztosítani.** (3) Az (1) bekezdés esetén az elítéltek és az egyéb jogcímen fogvatartottak részére részlegenként biztosítani kell a hűtés lehetőségét.*

1. melléklet

Az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott birtokában nem tartható elektronikus eszközök

- 1. vízforraló 500 W teljesítmény felett,*
- 2. hűtőszék 750 W teljesítmény felett,*
- 3. hűtőszék,*
- 4. 24" (61 cm) képernyő méret feletti televízió készülék.*

Az 1. mellékletben felsorolt *elektronikai eszközök* rendeltetésszerű használata álláspontunk szerint nem eredményez olyan mértékű terhelést a bv. intézetek számára, amely indokolttá tenné, hogy az elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak azokhoz ne férjenek hozzá. Feltételezésünk szerint az elektronikai eszközök elvételére vonatkozó szabályozás oka az lehet, hogy az intézetekben kötelezően előírt, illetve a Magyar Helsinki Bizottsághoz érkező panaszok alapján az azt vélhetően el sem érő 18 Celsius fokos hőmérsékletet a fogvatartottak igyekeznek az eszközök működtetésével kompenzálni, amely eredményeként azok energiafelhasználása magas. Meglátásunk szerint az állandó tartózkodásra kijelölt helyiségekben a 18 fokos hőmérséklet biztosítása veszélyezteti az egészséghez fűződő alapvető jogot, ezért indokolt változtatni a szabályozáson, ennek megtörténteig pedig elengedhetetlen, hogy az állam legalább részleges megoldást nyújtson a hideg ellen, így pl. folyamatosan elérhető melegvizet, forró italt, takarókat, ruházatot, testfedési, melegedési lehetőséget. Ha a megfelelő hőmérséklet biztosított, akkor az eszközök elvétele indokolt megoldás lehet, azonban a kétféle korlátozás egyidejű alkalmazása nem indokolható és alapvető jogok sérelmének veszélyével jár.

Megjegyezzük, hogy a módosítás bevezetése esetén az *elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak részére napjában két alkalommal* biztosítandó meleg ital készítéséhez szükséges víz biztosítása többlet munkaerőigényt fog jelenteni a bv. intézetek számára, amely a létszámhiány miatt eleve nehezen kezelhető többletteleher.